

ŽILINSKÝ
samosprávny kraj

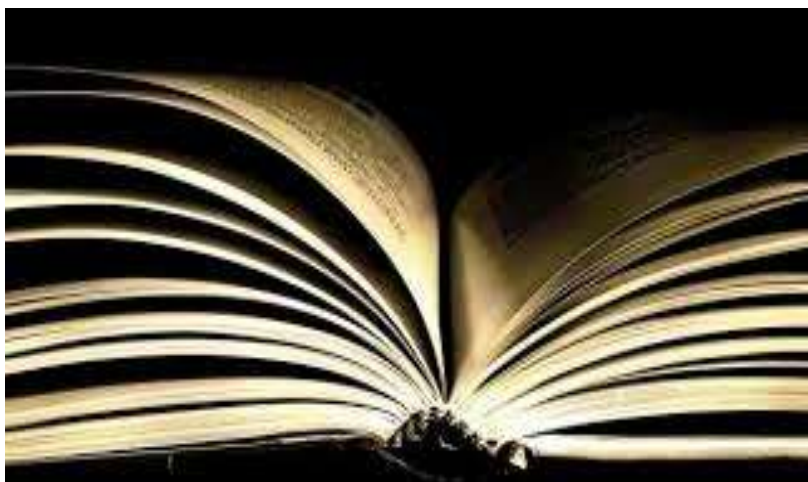

KRAJSKÁ KNIŽNICA v ŽILINE

SIEŤ VEREJNÝCH KNIŽNÍC V ŽILINSKOM SAMOSPRÁVNOM KRAJI

V ROKU

2016

2017

Verejné knižnice v Žilinskom samosprávnom kraji v roku 2016

Krajská knižnica v Žilne v zmysle svojej krajskej pôsobnosti Vám predkladá krátke hodnotenie činnosti verejných knižníc v Žilinskom samosprávnom kraji za rok 2016. Súčasťou hodnotenia sú výsledky činnosti, ktoré v roku 2016 dosiahla Krajská knižnica v Žiline, regionálne knižnice v Žilinskom kraji a tiež verejné mestské a obecné knižnice, ktoré na území kraja pôsobia.

Pri spracovávaní predkladaného materiálu sme vychádzali z vygenerovaných sumárnych údajov zo štátneho štatistického zisťovania za oblasť verejných knižníc, ktoré sa uskutočňuje prostredníctvom výkazu KULT (MK SR) 10-01 a ktoré nám na základe žiadosti poskytlo Národné osvetové centrum v Bratislave, odbor výskumu štatistiky a kultúry. Údaje nám boli poskytnuté vo forme sumárov za jednotlivé okresy a za celý kraj, osobitne za mestské a obecné knižnice a tiež aj za všetky verejné knižnice v Žilinskom kraji spolu. Taktiež sme vychádzali aj z údajov, ktoré nám poskytli všetci zriaďovatelia mestských knižníc v Žilinskom kraji. Pri prepočtoch údajov na 1 obyvateľa okresu alebo kraja sme pracovali s počtom obyvateľov za celý okres alebo kraj, t.j. do počtu obyvateľov okresu (kraja) boli započítaní aj obyvatelia obcí, kde knižnice v sledovanom roku nepracovali.

Sieť verejných knižníc v Žilinskom samosprávnom kraji

- 1 regionálna knižnica s krajskou pôsobnosťou + 6 pobočiek
- 4 regionálne knižnice + 7 pobočiek
- 14 mestských knižníc + 7 pobočiek
- 19 profesionalizovaných obecných knižníc + 1 pobočka
- 192 neprofesionalizovaných obecných knižníc + 3 pobočky

Spolu 230 pracujúcich verejných knižníc + 24 pobočiek

Tabuľka č. 1 Verejné knižnice v Žilinskom kraji v roku 2016

Okres	Krajská knižnica	Pobočky	Regionálne knižnice	Pobočky	Mestské knižnice	Pobočky	Knižnice s profesion., knihovníkom	Pobočky	Knižnice s neprofes. knihovníkom	Pobočky	Počet pracujúcich knižníc spolu	Počet pobočiek spolu
Bytča	0	0	0	0	1	2	1	0	9	1	11	3
Čadca	0	0	1	1	2	0	8	0	10	1	21	2
Dolný Kubín	0	0	1	0	0	0	1	0	10	0	12	0
Kysucké N .Mesto	0	0	0	0	1	0	2	0	8	0	11	0
Liptovský Mikuláš	0	0	1	2	1	0	1	0	37	0	40	2
Ružomberok	0	0	0	0	1	4	0	0	22	0	23	4
Námestovo	0	0	0	0	1	0	2	0	12	0	15	0
Turčianske Teplice	0	0	0	0	1	0	0	0	15	0	16	0
Tvrdošín	0	0	0	0	2	1	1	1	9	0	12	2
Žilina	1	6	0	0	2	0	3	0	32	1	38	7
Spolu	1	6	4	7	14	7	19	1	192	3	230	24

V roku 2016 na území Žilinského kraja poskytovalo knižničné služby **230 verejných knižníc**. Okrem pracujúcich knižníc regionálne knižnice evidovali takmer **60 verejných knižníc, ktoré v roku 2016 nepracovali**. Tieto knižnice neposkytovali služby z dôvodu absencie vhodného priestoru pre umiestnenie knižničného fondu, väčšina z nich však prestala poskytovať svoje služby z dôvodu dlhodobého nezájmu o služby knižnice zo strany obyvateľov obce. Nezájmem o služby knižníc však nepramení len z dôvodu vytlačania knihy ako klasického papierového média. V mnohých prípadoch knižničný fond obecnej knižnice je tak zastaralý a neaktuálny, že nezájmem obyvateľov o knižnicu je logickým vyústením spomínaného kritického stavu v oblasti budovania knižničných fondov. Prvoradou podmienkou rozvoja knižníc je preto pravidelné a dostatočné dopĺňanie fondu novými knihami, ktoré do knižníc prilákajú aj nových používateľov.

Napriek tomu, že 21 % obecných knižníc v kraji nepracuje a neposkytuje svoje služby, na druhej strane v mnohých obciach a mestách nášho kraja sa knižnica pre obyvateľov stala prirodzeným centrom spoločenského a kultúrneho života, kde obyvatelia nachádzajú potrebný zdroj zábavy i poučenia. Samozrejme, aby boli knižnice vyhľadávané a navštevované musia byť prítiažlivé, nielen čo sa týka priestoru, ale obyvateľov musia zaujať aj kvalitou poskytovaných služieb. Verejné knižnice sa v ostatných rokoch transformujú na komunitné centrá, kde by mal pulzovať čulý kultúrno-vzdelávací proces spojený s literatúrou a knihou. Úloha knihovníka v súčasnej dobe je preto veľmi náročná. Ak chce knihovník prispieť k šíreniu kultúry a vzdelania, musí byť sám vzdelaný a musí vedieť do knižnice pritiahnuť všetky vekové skupiny – okrem detí aj dospelých, a to kvalitnou a širokou ponukou literatúry, ale aj organizovaním rôznych kultúrnych a vzdelávacích aktivít, ktoré sú v meste alebo obci zaiste potrebné i žiadané. Rekonštrukcia a revitalizácia starých knižníc, výmena interiérového vybavenia, zabezpečenie techniky, automatizácia knižničných služieb a internetizácia knižníc – tým všetkým musí prejsť aj každá mestská i obecná knižnica. V opačnom prípade knižnice zostanú nepotrebnými a málo navštevovanými inštitúciami, ktorým bude hroziť postupný zánik a v mnohých prípadoch aj zánik jedinej kultúrnej inštitúcie v obci.

1. Knižničný fond

V roku 2016 dosiahol knižničný fond verejných knižníc Žilinského kraja 2 172 258 knižničných jednotiek. Stav fondu sa oproti roku 2015 znížil o 19 339 knižničných jednotiek. Vyšší prírastok knižničného fondu bol zaznamenaný v okrese Martin (+ 4 614) a Čadca (+ 2 471) a výrazný úbytok bol zaznamenaný v okrese Žilina (- 15 536) a Liptovský Mikuláš (- 11 159). Celkové **prírastky** knižničného fondu v kraji boli vyššie oproti predchádzajúcemu roku o 878 KJ a dosiahli výšku 42 449 knižničných jednotiek, z toho **kúpou** do knižníc pribudlo 25 344 a **darom** 16 972 knižničných jednotiek. Prírastky kúpou boli nižšie o 1 098 KJ (- 4 %) oproti r. 2015 a tvorili 59,70 % z celkových prírastkov.

V celkovom **zložení knižničného fondu** verejných knižníc Žilinského kraja prevažovala krásna literatúra pre dospelých, ktorá tvorila až 41,3 % celkového fondu (896 446 KJ). Fond odbornej literatúry pre dospelých tvoril 27,9 % (605 333 KJ), fond krásnej literatúry pre deti 25,9 % (561 567 KJ) a fond odbornej literatúry pre deti tvoril 5 % (108 912 KJ) z celkového knižničného fondu verejných knižníc Žilinského kraja.

Verejné knižnice Žilinského kraja v roku 2015 poskytovali svojim používateľom 884 titulov **periodickej tlače**, čo je až o 34 titulov periodík viac ako v roku 2015.

2. Výpožičky

V roku 2016 bol vo verejných knižniciach Žilinského kraja zaznamenaný mierny nárast počtu výpožičiek. V sledovanom roku **bolo zrealizovaných 2 809 232 výpožičiek**, čo bol oproti roku 2015 nárast o 37 362 (+ 1,33 %). Pokles výpožičiek pokračoval pri odbornej literatúre pre dospelých (- 10 750, - 1,94 %), pri ostatnej literatúre sme však zaznamenali nárast; pri odbornej literatúre pre deti (+ 913, + 0,68 %, pri krásnej literatúre pre deti + 4 702 + 0,9 % a pri krásnej literatúre pre dospelých + 38 982 + 3,5 %). Aj pri výpožičkách periodík sme zaznamenali medziročný nárast (+ 3 515, + 0,71 %). Výrazný pokles výpožičiek bol však zaznamenaný na úrovni obecných knižníc Žilinského kraja (- 40 499, - 11,3 %), a to vo všetkých druhoch literatúry a taktiež aj pri výpožičkách periodík. Aj v sledovanom roku stúpili výpožičky špeciálnych dokumentov, a to o 23 % (+ 6 984). Výška výpožičiek špeciálnych dokumentov bola ovplyvnená započítavaním výpožičiek spoločenských hier, ktoré sa v ostatnom období začali vo väčšej miere požičiavať vo viacerých regionálnych knižniciach Žilinského kraja.

V roku 2016 si každý obyvateľ Žilinského kraja vypožičal priemerne 4 knižničné dokumenty a každý zaregistrovaný používateľ si vypožičal priemerne 47 knižničných dokumentov.

Verejné knižnice Žilinského kraja zo siete verejných knižníc Slovenska alebo z iných knižničných sietí pre svojich používateľov vypožičali 4 870 dokumentov a iným knižniciam zapožičali 694 knižničných dokumentov formou **medziknižničnej výpožičnej služby**. Túto službu vo veľkej miere poskytujú všetky regionálne knižnice, 8 mestských knižníc (Bytča, Kysucké Nové Mesto, Liptovský Hrádok, Námestovo, Ružomberok, Trstená, Tvrdošín a Turčianske Teplice) a iba niekoľko väčších obecných knižníc

3. Používatelia, návštevníci, podujatia

V roku 2016 bolo vo verejných knižniciach Žilinského kraja **zaregistrovaných 60 148 používateľov**, čo je 8,71 % z celkového počtu obyvateľov Žilinského kraja. Trend pomalého poklesu počtu používateľov sa potvrdil aj v sledovanom roku v Žilinskom kraji, keď počet používateľov poklesol o 890 (- 1,46 %). Najväčší pokles používateľov v Žilinskom kraji zaznamenali mestské knižnice, a to - 1 076 používateľov (MsK Ružomberok – 607, Msk Tvrdošín – 309, Msk Rajecké Teplice – 131 používateľov a Msk v Bytči – 91 používateľov). Regionálne a obecné knižnice si udržali stav používateľov na rovnakej úrovni ako v roku 2015. Ak pokles používateľov analyzujeme podľa okresov, **najväčší pokles** bol zaznamenaný v okrese Žilina (- 643), Turčianske Teplice (- 403), Ružomberok (- 374), Námestovo (- 333), Tvrdošín (- 267) a v okrese Kysucké Nové Mesto (- 125 používateľov). Naopak, nárast bol zaznamenaný v okrese Martin (+ 336), Čadca (+ 282), Liptovský Mikuláš (+ 144) a Dolný Kubín (+ 124) používateľov.

Pri výpočte percenta používateľov z celkového počtu obyvateľov kraja sme brali do úvahy celkový počet obyvateľov Žilinského kraja (nielen počty obyvateľov tých obcí a miest, kde knižnica pracovala). Podobne, aj pri výpočte percenta používateľov v jednotlivých okresoch sme pracovali so sumárnymi počtami obyvateľov jednotlivých okresov. **Najvyššie percento používateľov z počtu obyvateľov** bolo zaznamenané v okrese Čadca (11,24 %), Dolný Kubín (10,57 %) a Žilina (9,85 %). Nižšie percento používateľov z počtu obyvateľov dosiahli okresy Martin (9,21 %), Kysucké Nové Mesto (9,04 %), Bytča (8,40 %), Ružomberok (8,16 %) a Liptovský Mikuláš (7,93 %). Najnižšie percento používateľov z počtu obyvateľov bolo zaznamenané v okrese Námestovo (3,84 %), Tvrdošín (5,91 %) a v okrese Turčianske Teplice

(5,95 %). Z celkového počtu používateľov verejných knižníc Žilinského kraja deti do 15 rokov tvorili 39,3 % (23 622). **Najvyššie percento detských používateľov z celkového počtu používateľov** dosiahol okres Bytča (70,27 %), najnižšie percento detí z počtu používateľov dosiahol okres Žilina (31,86 %). Vysoké percento detských používateľov z celkového počtu používateľov bolo zaznamenané aj v okrese Námestovo (57,08 %), Turčianske Teplice (49,79 %), Kysucké Nové Mesto (43,48 %), Martin (40,39 %), Čadca (39,49 %), Liptovský Mikuláš (38,43 %) a Tvrdošín (37,48). Nižšie percento detských používateľov z celkového počtu používateľov dosiahol okres Dolný Kubín (36,43 %) a Ružomberok (35,82 %).

Verejné knižnice Žilinského kraja v sledovanom roku navštívilo 865 846 návštevníkov, ktorí využili knižničné služby alebo sa zúčastnili početných kultúrno-spoločenských podujatí. Tento počet znamená výrazný pokles počtu návštevníkov oproti r. 2015 o 100 846 (- 10 %). V dôsledku automatizácie knižničných činností a prenikaniu nových informačných technológií aj do oblastí knižničných činností, dochádza k zmene v komunikácii medzi knižnicou a používateľom (rezervácie a prolongácie výpožičiek online, prezeranie knižničného katalógu online a pod.). Je preto prirodzené, že v dôsledku spomínaných zmien sa bude v budúcich rokoch počet fyzických návštevníkov knižníc neustále znižovať.

V roku 2016 bolo vo verejných knižniciach Žilinského kraja **zrealizovaných 5 236 podujatí**, čo je opäť viac ako v predchádzajúcom roku, a to o 211 podujatí (+ 4 %). Z celkového počtu podujatí 17 %, t.j. 898 podujatí bolo zameraných na **informačnú výchovu používateľov**. Nárast podujatí bol zaznamenaný hlavne na úrovni regionálnych knižníc (Kysucká knižnica v Čadci + 63, Oravská knižnica A. H. v Dolnom Kubíne + 45, Liptovská knižnica GFB v L.Mikuláši + 72, a Turčianska knižnica v Martine + 61). Obecné knižnice v Žilinskom kraji zaznamenali mierny pokles podujatí (- 44, z toho – 39 podujatí informačnej výchovy) a rovnako aj mestské knižnice zaznamenali nižší počet zrealizovaných podujatí (- 12).

4. Informačné technológie

Zo sumárnych výkazov štátneho štatistického zisťovania za oblasť knižníc môžeme zistiť, že v Žilinskom kraji v roku 2016 bolo vo verejných knižniciach nainštalovaných **238 počítačov prístupných verejnosti a z toho 218 počítačov bolo s prístupom na internet** (- 15). Pokles záujmu o internet v priestoroch knižníc súvisí s vysokou internetizáciou slovenských domácností a s možnosťami širokého využitia internetu prostredníctvom mobilných sietí. **Vlastnú webovú stránku spravuje 27 verejných knižníc. Informácie o službách svojej knižnice** na webovom sídle svojho zriaďovateľa v roku 2016 zverejnilo 128 knižníc, čo je 55,6 % z verejných knižníc kraja. Tento údaj dokumentuje nízku propagáciu služieb knižníc a ich služieb prostredníctvom moderných informačných médií.

Elektronický katalóg kníh /online katalóg/ svojim používateľom poskytovalo 20 verejných knižníc v kraji, čo znamená nárast oproti roku 2015 o 4 knižnice. Zo 14-ich mestských knižníc v kraji, vlastnú www stránku mali len 4 mestské knižnice. Ostatné mestské knižnice zverejňovali informácie o svojich službách na webovej stránke svojho zriaďovateľa. Elektronický katalóg kníh, či už samostatný, alebo katalóg, ktorý je súčasťou súborného katalógu užívateľov KIS MASK prevádzkovalo 10 mestských knižníc.

V roku 2016 **automatizované knižnično-informačné služby** v Žilinskom kraji poskytovalo 51 knižníc, čo je 22 % zo všetkých pracujúcich verejných knižníc.

V roku 2016 **prístup na internet v priestoroch** knižníc poskytovalo 112 verejných knižníc, čo je 49 % zo všetkých pracujúcich knižníc kraja **Pripojenie na internet prostredníctvom siete WIFI** poskytovalo 64 verejných knižníc (28 % zo všetkých verejných knižníc v kraji), čo je opäť viac ako v predchádzajúcom roku 2015.

5. Finančné hospodárenie knižníc

Príjmy z hlavnej činnosti vo verejných knižniciach Žilinského kraja dosiahli čiastku 2 985 175 €. Je to o 234 277 € (+ 7,8 %) viac ako v predchádzajúcom roku 2015. **Transfery na činnosť** verejných knižníc v Žilinskom kraji v sumáre stúpili o 218 800 € (+ 7,92 %).

V sledovanom roku stúpili aj celkové grantové prostriedky, ktoré knižnice v roku 2016 získali, a to o 38 317 € a dosiahli výšku 187 834 €. Grantové prostriedky v prevažnej väčšine tvorili prostriedky z Fondu na podporu umenia, ktorý v sledovanom roku podporil aj desiatky projektov verejných knižníc v Žilinskom kraji zameraných na nákup kníh a tiež aj technického, softvérového a interiérového vybavenia knižníc. Regionálnym knižniciam a niektorým mestským knižniciam Fond podporil aj projekty zamerané na rôzne výchovno-vzdelávacie aktivity knižníc. **Celkové tržby verejných knižníc kraja** (tržby za knižničné činnosti, kopírovanie, prenájom) dosiahli výšku 216 043 € a boli výrazne vyššie oproti predchádzajúcemu roku o 53 465 €, výška príjmov z poplatkov za knižničné činnosti (členské poplatky, upomienky) však stúpila len o 2 645 € a dosiahla 148 071 €.

6. Prostriedky na nákup knižničných fondov

Na nákup knižničného fondu verejných knižníc Žilinského kraja boli v sledovanom roku použité prostriedky vo výške 227 168 €. **Tieto prostriedky boli** oproti predchádzajúcemu roku nižšie o 7 868 €, čo je pokles o 3,35 %. Najväčší pokles finančných prostriedkov na nákup knižničného fondu bol na úrovni regionálnych knižníc kraja (- 12 948 €) a na úrovni mestských knižníc Žilinského kraja (- 1 609 €) Žilinského kraja. Na druhej strane prostriedky na nákup knižničného fondu vzrástli u obecných knižníc až o 7 053 €, a to zo 66 533 € na 73 586 € (+ 9,6 %). Nákup knižničného fondu verejných knižníc v Žilinskom kraji bol v sledovanom roku podporený aj zo štátnych prostriedkov Fondu na podporu umenia. Štátne prostriedky získali všetky regionálne a väčšia časť mestských knižníc. Fond na podporu umenia podporil aj niekoľko kvalitných projektov v oblasti technického, interiérového a softvérového vybavenia mestských i obecných knižníc Žilinského kraja.

Najviac finančných prostriedkov na nákup knižničných fondov v prepočte na 1 obyvateľa bol zaznamenaný v okrese Dolný Kubín, a to 0,47 €, Kysucké Nové Mesto 0,41 €, Ružomberok 0,40 €, Liptovský Mikuláš 0,36 €, Žilina 0,35 €, Čadca 0,34 €, Bytča 0,29 € a Tvrdošín 0,27 €. Finančné prostriedky na nákup knižničného fondu boli po prepočte na 1 obyvateľa okresu najnižšie v okresoch Námestovo a Turčianske Teplice – v oboch rovnako, len 0,18 €.

7. Zamestnanci knižníc

Podľa sumárneho štatistického výkazu za Žilinský kraj, vo verejných knižniciach Žilinského kraja pracovalo v prepočítanom stave 181,42 zamestnancov, z toho 148,24 zamestnancov vykonávalo knihovnícke činnosti, 104 knihovníkov uzavrelo so zamestnávateľom dohodu o vykonaní práce a knižniciam bez národu na odmenu pomáhala aj 75 dobrovoľníkov. Z priemerného prepočítaného počtu zamestnancov knižníc – teda z počtu 181,42 zamestnancov, 66,57 zamestnancov bolo vysokoškolsky vzdelaných a 113,55 malo stredoškolské vzdelanie. Zo stredoškolsky vzdelaných zamestnancov knižníc 52,38 malo ukončené odborné knihovnícke vzdelanie. 15 zamestnancov všetkých verejných knižníc predstavovali administratívne kádre a takmer 18 zamestnancov tvorili ostatní (obslužní) zamestnanci.

Názov: Sieť verejných knižníc v Žilinskom samosprávnom kraji v roku 2016

Vydala: Krajská knižnica v Žiline

Zostavila: Mgr. Božena Sobolová

Zodpovedná redaktorka: Mgr. Katarína Šušoliaková, riaditeľka Krajskej knižnice v Žiline

Rok vydania: 2017

Počet strán: 5 + 11 tabuliek

Počet výtlačkov: 10 ks